

MONTESORI MEDEDELINGEN

- De buitenruimte
- Montessori en de vijf denkgewoonten van Gardner

EEN UITGAVE VAN DE NEDERLANDSE MONTESSORI VERENIGING

JULI 2010 JAARGANG 33 NR. 5

Een natuurspeelplaats om van te watertanden

Bea Koekenbier

Er is geen water op de speelplaats, wel is er een sloot net buiten het hek. Op een zonnige, winderige dag in april ga ik op bezoek bij de Montessorischool Landsmeer. De school zit sinds anderhalf jaar in een gloednieuw gebouw aan de rand van het dorp. Allereerst zie ik in de groep van Janneke Lampe een inspirerende les van Linda van Ees-Jansen (een tweedejaars montessori dag/avond studente) over haiku's, waarbij de kinderen vervolgens prachtige haiku's maken. Daarna heb ik afgesproken met Linda en Jan van Schaik ('De wilgenman') om te praten over de nieuwe natuurspeelplaats die sinds een maand klaar is en waar de kleuters op dat moment, om 10.30 uur, spelen.

Er wordt gespeeld op deze speelplaats! Er wordt geklommen, er wordt gesjouwd, er wordt gespeeld in hutten van wilgentakken, er wordt gesprongen (over en van boomstammen), er wordt gezeten in beschutte hoekjes, er wordt 'gewerkt' met takken/stokken. Je waant je in een archeonachtige omgeving, in de prehistorie. Alleen de kleding van de kinderen, die is van nu. Ze mogen vies worden, er ligt zand, en er liggen houtsnippers, een klein stukje is betegeld.

Wat zeggen de kinderen er zelf over?

Grote klimboom: 'Je kan erin klimmen, maar nog meer dingen zoals eraf glijden en je kunt erin zitten en staan en ver kijken.'

De hutten: 'Je kan er goed clubjes in maken en overleggen en vader en moedertje spelen.'

'Je kunt leuk in de hut spelen dat het een zwembad is.'

De grote boomstammen: 'Je kunt er overheen springen en er lekker op zitten.'

'In de boom speel je lekker piraatje, je kunt ver kijken en dan eruit springen en aapje spelen.'

Het stenen bankje: 'Je kunt er lekker buiten je pauzehap eten.'

Het poortje waar je onderdoor kunt fietsen: 'Het lijkt op een tunnel, ik speel dan dat er aan de zijkanen van het paadje water is.'

Wat zeggen Linda van Ees-Jansen en Jan van Schaik erover?

Linda, jij hebt dit allemaal in gang gezet. Je bent verbonden aan deze school als overblijfcoördinator en je bent ook studente aan de montessori opleiding.

'Als je in een nieuw schoolgebouw komt is er nog helemaal niets qua natuur. Buiten

de school natuurlijk wel (de school ligt aan de rand van weilanden in het waterland), maar om de school zelf was het helemaal kaal. Waar moet je beginnen? Ik dacht eerst aan schooltuinen. Toen ik las over natuur- en natuurbeleving van kinderen kwam ik tot de conclusie dat het begint met spelen. Kinderen spelen tegenwoordig veel minder buiten en als ze buiten spelen is dat meestal niet in de natuur. Er is weinig natuur voorhanden waar vrij gespeeld kan worden, alle rafelrandjes worden volgebouwd. Vrije landjes, zoals wij vroeger als kind wel hadden, zijn er niet meer. Het uitgangspunt voor mij is dat kinderen het liefst hun eigen speelwereld ontdekken en creëren in de natuur, dat is veel spannender dan kant en klaar speelmateriaal. Ik kwam toen in contact met Jan, die al een aantal natuurspeelplaatsen had gemaakt. Ronald Steen, toen directeur van de school, was ook meteen enthousiast. Dit willen wij ook, was ons standpunt.'

Jan, toen kwam jij in beeld en hoe ging het verder?

'Het budget was wel een punt. Basisscholen moeten keuzes maken door de lumpsum financiering. Buitenschoolse opvangorganisaties hebben een veel groter budget. Zij zien de buitenruimte als een extra lokaal om de grove motoriek en algehele persoonlijkheidsontwikkeling te bevorderen. Deze speelplaats is met een klein budget gerealiseerd.

Er stond een mooie oude wilg aan de overkant van het slootje. Die wilg moest weg vanwege een rioleringsbuis voor het nieuwe wijkje hierachter. Er is herplant: een jonge boom op dezelfde plek en vier knotwilgen aan de overkant van het slootje, vlak naast de school. De wilg is helemaal hergebruikt voor de speelplaats, eerst voor de klimboom en wat er over

was, is in schijven gezaagd om mee te sjouwen. Ook de stoeptegels die er lagen zijn gebruikt om muurtjes van te maken. Kinderen, ouders en leerkrachten hebben allemaal meegeholpen. Verder hebben we hoekjes gemaakt, een tunnel en hutjes van wilgentakken. Die wilgen komen vers van de griend. Als beeldend kunstenaar is de wilg mijn inspiratiebron, vandaar de bijnaam "wilgenman".

Wat vinden jullie de voornaamste verschillen met een gewone speelplaats?

Linda: 'Er is minder agressie. Er is meer samenspel, maar ook meer individueel spel. Er wordt meer in kleine groepjes gespeeld en minder in grote groepen (vanwege de hoekjes en verschillende omgevingen: hoog, laag, beschut, open, ronde vormen, paadjes). Kinderen spelen veel met stokken (takken). Je ziet dat ze daar veel verschillende dingen mee doen: ergens doorheen steken, roeren, als gereedschap, tikken, prikken. Dat valt echt op. Er wordt ook veel gesjouwd en gestapeld met de boomschijven. Dit is heel anders dan op een gewone speelplaats, er zijn ook minder botsingen en valpartijen. Kinderen moeten de kans krijgen hun grenzen te verkennen op motorisch gebied, hier gaat dat op een natuurlijke manier.'

Een mens werkt met zijn handen. Kinderen houden ervan om met zware

voorwerpen te sjouwen. Raakvlakken met de montessoritheorie zijn er te over, denk aan de beleving van de natuur en de relatie van jezelf tot de natuur (KOO), de bewegingsontwikkeling- en opvoeding, de persoonlijkheidsontwikkeling in brede zin, verbeeldingskracht, clubjes maken, zelfstandigheid en avontuur (ver kunnen kijken).

Hoe zien jullie het proces van deze speelplaats, ik hoor jullie alle twee zeggen: het is nooit af!

Jan van Schaik: 'Er is een grote speeldruk op deze speelplaats, wat leidt tot

"kindererosie". De paadjes slijten uit, de knoppen op de wilgentakken groeien alleen op plekken hoger dan 60 cm. Daaronder wordt er gepulkt en blijven de takken kaal. Maar je ziet dus dat deze speelplaats groeit, maar ook verdwijnt. Er gaan ook weleens takken stuk. De grote wilg gaat weer groeien. De speelplaats zal veranderen als gevolg van het speelgedrag van de kinderen.'

Linda van Ees-Jansen: 'Er komen misschien andere hoekjes en deze kunnen we misschien weer versterken. Dit is fase 1 van de natuur om de school, fase 2 behelst het aanleggen van een vijvertje, een natuurlijk struinbosje en moes/bloementuintjes waarin kinderen, ouders en leerkrachten kunnen werken. De natuur zal de kinderen hier inspireren om op onderzoek uit te gaan. Dieren en planten kunnen worden geobserveerd. Fase 3 is de aanpak van het grote plein voor de school, voor de oudere leerlingen. Hier willen we samen met de kinderen een avontuurlijke chiltuin maken waar je na het chillen ook lekker kunt ravotten, klauteren en of toch weer hangen.'

Ik zie dat het veel voldoening geeft om zo kinderen en volwassenen (het werkt door naar thuis) met de natuur in aanraking te laten komen. Hebben jullie tips voor andere scholen?

Jan van Schaik: 'De maatschappij is veranderd. De agenda's (ook van kinderen) zijn vol. Neem tijd om je te vervelen en als het kan, doe dat dan in de natuur, dan kom je vanzelf tot spel en creativiteit, beleving en zingeving. Natuur bij de school geeft je die gelegenheid.'

Linda van Ees-Jansen: 'Zie de buitenruimte bij de school als extra mogelijkheid om je pedagogische visie op los te laten en geef dit vorm door de kinderen te laten meedenken over de mogelijkheden.'

Bea Koekenbier is montessori opleidster aan de Hogeschool van Amsterdam. Meer informatie over natuurspeelplaatsen is onder andere te vinden op www.springzaad.nl en www.janvanschaik.nl. De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door Jan van Schaik.

